

MUHAFAZAKÂR BİREYCİLİK ÜSTÜNE*

Shirley Robin LETWIN

Tercüme: Zehra ULUCAK

Bireycilik, muhafazakârlar için can sıkıcı bir konudur. Bir yandan, bireyciler, mahremiyet, kendi kendine yetme, kişisel bağımsızlık gibi, muhafazakârların ilgilenmeleri gereken birçok şeyi savunur gibi görünürler. Bireyciler, Burke'ün Fransa'daki kral katillerini sorumlu tutması ve bazı muhafazakârların da en azından sosyalist hükümetin yaptıklarını suçlaması gibi, 'bireylerin arzu, istek ve özgürlüklerini' gözardı eden herhangi bir hükümet muhalifi muhafazakârlarla uyumlu bir hale gelmiş gibi görünürler. Fakat diğer yandan da, bireycilik; isyankârlık yapıp, otoriteye karşı düşmanlık besleyip, sözleşme veya geleneklere bağlı kalmayı reddederek, böylece tamamen muhafazakârlar için itici bir görünüm sergiliyor gibi görünürler. Bireyciliğin bu iki zıt yüzü, muhafazakârlara ya "özgürlük" ya da "düzen (asayiş)" seçenekleriyle bir ikilem sunma şekliyle tezahür eder.

Muhafazakârlar, özgürlük ve düzen arasındaki çelişkiye inanmak konusunda yalnız değildirler. Bunun sağduyu için, yaygın bir şekilde aşikâr olması gerekir. Ama aslında, özgürlük ve düzenin birbirine zıt olduğu inancı, uygar düşünceden geçen son derece soyut bir fikri ortaya koyar. Bu, biri düzenin, diğeri düzensizliğin kaynağı olan, iki elementin bir birle-

---

* Shirley Robin Letwin, "On Conservative Individualism" Maurice Cowling (der.), Conservative Essays, London: Littlehampton Book, sayfa: 52-68, 1978.

şimi olarak bir insanoğlu tasavvurudur. Farklı isimler verilen bu elementlerden düzenli olanı muntazaman, rasyonellik veya akıl, ama aynı zamanda akıl veya ruh olarak da adlandırılır. Düzensiz olanı ise; tutku, iştah, beden, his ve hayvani duygu olarak tasvir edilir. Filozoflar, ilahiyatçılar ve psikologlar, onların ilişkisinin farklı ve karmaşık yanlarını göstermişlerdir. Fakat hepsi, insan hayatının düzen ve düzensizlik arasında bir mücadele olduğu konusunda hem fikirdirler.

Çoğu sıradandır. Kabul edilmeyen ise, insanoğlunu anlamının farklı yolları olduğudur. Ancak bunların farkında olmak için genelde göz ardı edilen bir soru sormalıyız. Akıl derken neyi kastediyoruz? Şunu verili olarak alırız ki; akıl, kanunların bir sistemini keşfetmek –diğer bir deyişle, tek bir sonuç üreten genel önerilerin bir gelişimi- ve tüm tecrübeleri bir sisteme aktarmak için bir güçtür. Muhakeme, evrensel bir gerçekten başlayıp, ondan belirli bir sonuç çıkarmakla tanımlanır. Rasyonel bilgi ise evrensel gerçekler ve kanunlar ile tanımlanır ve bir şeyin anlaşıldığını söylemek demek, o şeyi bir hukuk örneği olarak tanımlayabileceğimiz manasına gelir. Bu tür bilgi modelleri, Öklit geometrisi ve Newton fiziğidir. Büyük bir sistem olarak, insan dünyasını görebildiğimiz ölçüde, mükemmel bilgi elde etmişizdir. Ve bunun aksine, eğer hayatımızı sebepler dairesinde yönetmek istersek, bütün cevaplarımızı temel ilkelerle vererek, bilimsel düşünmemiz gerekir. Böylece akıl, düzen için kaosu azaltmamızı sağlayandır ve düzen, sistematik bir birliğin olduğu, yalnız tek bir şekil alabildiğinden dolayı, ‘rasyonel’ sadece ‘düzenli’ kelimesinin değil, aynı zamanda ‘tevhit’, ‘sistematik’ ve ‘değişmeyen’ kelimelerinin de eş anlamlısıdır.

Aklın bu resminin, niçin makul ve çekici bulunuyor olduğunun iyi bir nedeni vardır. Bu bizlere insan halinin daha şaşkırtıcı yönlerinden birini açıklama imkânı verir ki, dünyamız her ne kadar şaşkırtıcı çeşitlilik ve sıklıkta, düzensiz değişimin bir resmini sunuyor olsa da onunla baş etmemize yetecek kadar da istikrarlıdır. Bu kabiliyeti şunu doğru sayarak açıklayabiliriz: aklımızın gücü, her günkü tecrübemizin değişkenliğini belirten ve onun tarafından karartılan sabit model veya gerçekliği keşfetmemizi sağlayabilir. O gerçekliğin özelliği ve sıradan bir dünya ile ilişkisi farklı yollarla tasvir edilir veya edilebilir, fakat bunların hepsi, tek bir sistem içinde açıkça belirlenmiş bir yere her şeyi koyabildiğimiz aklımızı yürüterek, umut etmemize izin verir. Bu tabi ki, yalnızca tek bir şekil alan ve sadece tek bir metotla erişilen gerçeği vurgular ve sonuç olarak biz bu resmi kabul edersek, hayat daha basitleşmiş olur.

Fakat rahatlık hatırı sayılır bir fiyata satın alınmıştır. İnsanoğlunun kişiliğini, farklı düşünceler düşünme ve farklı şeyler istemesini, mantıksızlığa vermek (atfetmek) zorundayız. Zira akılcı olan evrensel olarak geçerli olsaydı, o zaman yalnız kendisinin iyi olarak nitelendirdiği (saydığı) ancak diğer insanlar için iyi gösterilemeyen bir şeyi isteyen bir kişinin, aklın komuta ettiğinden şüphe etmek gerekirdi. İnsanların bireyselliğe sahip olabilmelerinin tek nedeni onların aklının, içlerindeki düzenli bir şekilde işlemeyen, bir arzular ve nefretler kaosu ve bu nedenle davranışta sonu gelmeyen bir değişim, düzensiz (kararsız) farklılık gösteren irrasyonel unsur tarafından halledilebilmesidir. Akıl hâkim olduğu sürece, bir insan düzenlidir ve bireysellikten uzaktır, çünkü akıl, herkesi aynı sonuca yönlendirir. Bu devamında şunu getirir, insanlar akla yöneldikçe, bireyselliklerini kaybetmek zorundadırlar ve bireyselliğini muhafaza etmeyi tercih eden biri, aklın komutlarına itaat etmeyi reddetmelidir.

Kısaca, eğer bizler rasyonelliği eşit görür ve sistematik bütünlükle komut verirsek, bireyciyi de düzene karşı asi olarak görmemiz gerekir. Bizler şöyle sonuçlandırmalıyız ki, bireycilik hâkim olduğu zaman kalıcı barıştan söz edilemez. Bireyci, kontrol edilemeyen arzuları için durmadan çabalamaya mecburdur. Bilinci tamamen hissedilen, tatmin olmuş ve engellenmiş arzulardan oluşur ve dünyadaki her şey; hem insanlar, hem diğer şeyler onun için ya bir araç ya da istediklerini elde etmesi için bir engeldir. Bu nedenle O, diğer insanlarla sürekli savaş halindedir ve daha güçlü olan zayıfa boyun eğdirdiğinde veya onu harap ettiğinde geçici duraksamalar olsa da, savaş mecburen devam eder. Hayat güç için sonu gelmeyen bir mücadeledir.

Derdi tamamen almak ve kazanmak olan huzursuz, bencil, agresif yaratığın bu resmi, bireyciler tarafından doldurulan bir dünyanın resmi olarak eski çağlardan beri sergilenmektedir. Bu 'klasik bireycilik' olarak adlandırılabilir. Her ne kadar insanoğlu, tutkuları yönetmek için bir yetenek anlamına gelen akılla yönlendirilen klasik bireycilik ile tasvir edilse de, gene de mantıklı (akıllı) olduğu kabul edilir. Netice itibarıyla, akıl, tutkulara gem vurmak yerine onlara hizmet eden bir güç olarak yeniden tanımlanmıştır. Veya bir başka deyişle, akıl, tutkular yüzünden ortaya çıkan problemleri çözer. Bu hala bilim ile özdeşleşiyor olsa da artık bir güç yönetimi değildir. Akıl, bir önermede bulunmak ve iddia ortaya atmak için başka bir sözcük ekleyerek güç hesaplamaktan ziyade, arzu edilen sonuca en verimli şekilde varmak için maliyet ve yararı hesaplamaktır.

Bu resmin iki önemli etkisi vardır. Bunlardan birisi, aklın, insanların ne istediğine karar vermemesidir. Bu, genellikle bireyin içinde veya dışında bulunduğu şartlar tarafından mekanik bir şekilde uyandırılan 'çıkarlar' olarak tanımlanan mantıksız arzular tarafından belirlenir. Bunu, insanların kendi koşulları tarafından belirlenen çıkarları izler. Diğer etki ise, mantıklı (rasyonel) faaliyetin, daha fazla tatmin sağlamak amacıyla, dünyadaki birtakım şeyleri, pratik olan tüm düşünceleri değiştirmek için tasarlanmış olmasıdır. Fizik demek, daha iyi teknoloji demektir, felsefe ise güvenli güç ya da 'ideoloji' denen bir araçtır.

Yaşam savaşımdan rahatlama sağlayarak, verimliliğe dolaylı olarak katkıda bulunmasından dolayı, rasyonel bir dünyada tolere edilebilmesine rağmen, dünyayı değiştirme için yararsız olan okuma veya şiir yazma gibi aktiviteler akılcı değildir. Dünyada değişim gerçekleştirme kabiliyeti, birinin daha az veya daha fazla güce sahip olup olmadığına bağlıdır, klasik bireyci, insanların düşmanlarını şaşırtmak veya müttefik kazanmak için söylediği her şeyin ve gerçekte istediği şeyin, güç kazanmak ve sürdürmek olduğuna inanır.

Ancak bireyciler, bu insan imajını kabul eden tek kişiler değildir. Buna dair en etkili varyasyonlardan bazıları, bireycilerin ateşli muhaliflerince savunulur. Şu an popüler olan biçiminde, muhalif atomlar, sorunlarını daha etkin şekilde çözmek için kendilerini (atom) demetlerine ayırıyorlar. Böylece, bireyler arasındaki ilkel çabayı, çıkar grubu veya sınıf olarak bilinen çabaya dönüştürüyorlar. Ancak çıkarların sınıflara, partilere veya bireylere verilip verilmediğine bakmaksızın, varsayım aynıdır, yani insan faaliyeti için tek dürtü, daha fazla güç elde etmektir ve insanoglu birbirinden farklı ve bağımsız kaldığı sürece çatışmadan kaçış yoktur. Aynı resim, insanın- kendini kurban etme, post kavgasını bırakma, bir topluluğa katılma yoluyla- bireysellik ve bağımsızlığından vazgeçerek barışı sağlama gerektiğini önerenlerce de kabul edilmektedir. Yalnızca amaçları farklıdır. Bireyselliğin gelişip büyümesini isteme yerine, akıl ve düzenin bireyselliğe karşı zaferini sağlamayı isterler. Başarılı olanlar fedakâr ve yüksek ahlâkı keşfetmiş olarak adlandırılmasına karşın, bu ahlâk, klasik bireycinin ikiz görüntüsüdür. Muhafazakârlar arasındaki kafa karışıklığının çoğu, onaylamadıkları klasik bireyciliğe alternatif olarak kabul ettikleri şeyin, aynı eksikliklerden mustarip olmasıdır. Onlar, bireyciliğin ortak muhalifi olarak düşünülenlerin – ister Hümanist, Marksist, Sosyalist, Komünist veya Faşist olsun- aynı düzen, akıl ve bireysellik kavramına katıldığını kabul

etmezler. Açıkça farklı öncüllerden farklı sonuçlara ulaşırlarken, hepsi de tek seçimimizin, birlik ve anarşi arasında olduğunda hemfikirdirler. Bazıları, bu sıkıntılı ikiliği; birlik ve yabancılaşma veya egoizm ve kendini kurban etme arasında bir seçim olarak daha ilham verici bir biçimde tanımlayabilirler. Diğerleriyse, bir şanslı tesadüf yoluyla bir yer ve zamanda, nispeten ılımlı baskının, yeterli tek düzeliği sağlamak için yeterli olabileceğini umut ederler. Yine de hepsi, klasik bireyciler gibi, insanların, bağımsızlık veya özgürlüklerini korumak istiyorlarsa düzene isyan ile düzeni sağlamak amaçlı bireyselliğin kaybına boyun eğme arasında seçim yapmaya mecbur olduğuna inanırlar.

Ancak bu tür bir seçim yapma yükümlülüğünün bilimsel gerekçeyi belirtmeye bağlı olduğunu kabul ettikten sonra, diğer olasılıkları görebiliriz. Akıl için oldukça farklı bir anlam, medeniyetin Öklid geometrisi ve Newton fiziğinden çok daha fazlasını içerdiği, sadece Öklid geometrisi değil aynı zamanda, şarap, müzik, üniversiteler, parlamento ve futbolu da içerdiği gerçeğiyle belirtilmiştir. Ve fikir ve pratiklerin bu tür karışık çeşitlerinin yaratılması, körü körüne olsa bile sürekli olarak akıla atfedilmiştir. Böyle yapmak, akılcılığın bilim, verim veya maneviyatla tanımlanmamasını ima eder. Akıl, medeniyeti açıklayan kuvvetse, evrensel gerçeklere iletişim hattı olarak değil, daha çok, tecrübe edilen her şeyi, yorum, yanıt ve yansımaya dönüştürmede yaratıcı bir kapasite olarak anlaşılmalıdır.

Akılın bu akıl görüşü, hem yeni hem de eski biçimde insanoğlunu anlamamızı mümkün kılar. Bu görüş, ortaçağ teolojisinde belirgin şekilde görünmediği gibi, klasik veya çağdaş felsefeye egemen de olmamıştır; ilk tam formülasyonu, Michael Oakeshott tarafından yapılmıştır. Yine de eski çağlardan beri, Avrupa tasavvuru üzerinde etkili olmuştur. Buna yönelik en güçlü öneriler Hristiyanlıktan gelmiştir. Ve bu, -hem özgürlük hem de düzen şeklinde- başka yerde bir mucize olarak kabul edilen şeyi sağlayan İngiltere’de kurumları ayakta tutan insanlık kavramıdır. Bu bakış açısı muhafazakâr bireycilik olarak tanımlanabilir ve bizi zıtlık bir yana, özgürlük ve düzenin ayrılmaz olduğu sonucunu çıkarmaya zorlar.

O halde muhafazakâr bireycilik şimdi bize niye tuhaf geliyor? Çünkü Britanya’da geliştiğinde, öyle bilinmeden kanıksanmıştı ki, tanımlanmadan veya anlaşılardan kaybedilebilirdi. Kaybının bazı sonuçları ortadadır. İngiltere’deki siyasi tartışma dönüşmüştür. Sorunlar artık, siyasi farklılıkların nasıl anlaşılıp çözülmesi gerektiği üzerindeki temel anlaşmadan ortaya çıkmıyor. Siyaset, çıkarlar ve sınıflar arasındaki bir savaş şeklindeki

yeni biçimde anlaşılıyor. Ancak, ayrıca diğerinin, daha ince sonuçları var. Kaybedilen şeyin var olduğu açık şekilde asla tanınmadığında, geleneksel İngiliz pratiklerini savunmak istemeyen birisi, bunu yapacak olağan lisandan yoksun oluyor. Bu inanca tutarlı bir açıklama getirmeye çalışırsa, ütopyik yenilikçi olarak görülüyor. Ve bu görev, zor ve kimsenin takdir etmediği bir iş olduğundan, çoğunlukla bu kargaşaya kendisini teslim ediyor. Bu yüzden güçlü muhaliflere karşı muhafazakârlar aciz duruma düşmüştür.

Muhafazakâr bireycinin tuhaflığı, insanların, düzen ve kargaşa, akıl ve tutku, akıl ve vücut arasında bölündüğünü kabul etmemesi gerçeğinden geliyor. İnsanı, iki muhalif kısmın değişken bileşimi olarak görmüyor. Tasavvurunda, insanın hepsi birdir ve yetenekleri iyi durumda değilse akılcı olma yardımcı olamaz, çünkü sürekli deneyimini yorumlamaktadır ve seçtiği biçimde yanıt almaktadır. Bir insan her ne zaman bir şeyin farkına varırsa, ona dair bir şey yapmıştır. Onun yerine bunu fark etmeyi seçmiştir, resmi, fil yutmuş yılan yerine şapka olarak görmeyi tercih etmiştir. Midesi boş olduğunda, bunu, hayal etmeyi seçtiği başka bir şey olarak ya da bir ziyafete hazırlık, fark etmenin altındaki biyolojik gerçeğe, kaçınma belirtisine kendisini kaptırarak, dayanılmaz bir açlık olarak düşünebilir. Diğer bir deyişle, akılcı olduğundan dolayı, insana hiçbir şey olmaz. Ona kendi içinden veya dışından her ne sunulursa, farklı olasılıkları görüp seçebilir. Olaylara farklı anlamlar yükleyebilir. Ve bu kapasitesi yoksa hümanizmden yoksun kalır.

Bu, insan davranışının daima ve zorunlu olarak seçim yapması gerektirdiğini ima eder. Bir insanın gönüllü olarak yaptığı şey, bir tetiğin mermiyi hareket ettirmesi gibi mekanik bir süreç değildir. Bir insan kendi dışındaki fiziksel süreçler ve vücudundaki biyolojik süreçlerle uğraşmak zorunda kalabilir ve insanî yeteneklerinin gereği olarak yoksun bırakılabilir. Ancak, aklını elde tuttuğu sürece, deneyimini nasıl anlayıp ele alacağını seçer.

İnsanları bu şekilde görmek, onlardan radikal şekilde farklı bir biçimde bahsetmemize neden olur. Klasik bireyci kolayca, hem insan hem de kayaları tanımlamak için aynı bilimsel dili kullanırken ve nedenler, güçler, baskılar, reaksiyonlar ve süreçler bakımından insan yaşamından bahsederken, muhafazakâr bireyci ise, davranış ve seçim, yorumlar ve yanıtlar açısından insan aktivitelerinden konuşmakta ısrar eder. İnsanların davranışındaki koşullara farklı bir anlam yükler. Bunlar (koşullar) bir bilardo

topunun istakayla hareket ettirilmesi biçimde otomatik olarak arzulara neden olmaz veya ilgi alanlarına yol açmaz. Bir insanın koşulları, yalnızca seçim yaparken yorumladığı ve dikkate aldığı koşullardır.

Sonuç, insan davranışının çok daha karışık ve belirsiz bir resmidir. Bir kişinin yaşamını nasıl kazandığını bilmek, ne düşündüğünü veya yapacağı sonucunu çıkarmaya yardımcı olmaz. Bir kişi, Rousseau'nun olduğu gibi kendini uşak ve tam küskün olarak gören bir garson olabilir. Veya bir garson, kendini, üstün sanatçı olarak görebilir ve kendisine hizmet edenlerin basitliğini hor görebilir. İşsiz ve aç birisi, Kurtuluş Ordusuna katılabilir, diğeri dilenip içebilir ve üçüncüsü, Londra'da parasız pulsuz olma hakkında bir kitap yazabilir. İnsan davranışında bir değişkenlik vardır, çünkü bir insanın ilgi alanları- koşul olarak düşünmeyi öğrendiği- koşullarla belirlenmez. Ve öğrenilen şey, farklı biçimde öğrenilebilir. Bugün kendisini kendine güvenen, yetenekli bir sanatçı olarak gören birisi, yarın kendisini, ezilen emekçi sınıfının eski kandırılmış bir mensubu olarak görebilir.

Bir kişinin nasıl düşündüğünün, düşünmeyi nasıl öğrendiğine bağlı olduğuna inanırsak, onu, pasif bir alıcı veya kurbandan çok, sorumlu bir aktör olarak görürüz. Bu kişi, ebeveynlerinden, öğretmenlerinden okul arkadaşlarından, arkadaşlarından ve meslektaşlarından veya karşılaştığı herhangi birisinden öğrenebilir. Tesadüfen karşısına çıkan kişilere kulak vermeyi ret edebilir, diğerlerini araştırabilir, duyduğu şeyi ret edebilir veya diğerlerini kendisini ikna etmeye teşvik edebilir. Kısacası, arasında yaşadığı insanlar bir kişinin nasıl düşündüğünü kesinlikle etkilerken, etkilenmesindeki özel biçimler kendi kontrolindedir. Kontrolünü yerine getirme bütünlüğü, kendisi ve diğerlerine dair bilgisiyle değişecektir. Ancak, iç ve dış koşullarıyla başka birisinin şekillendirdiği veya biçimlendirdiği çömlekçi çamuru değildir. Kendisi çömlek ve kildir.

O zaman burada, sadece akıl yoluyla sistematik birliğe indirilen bir kaos değil aynı zamanda, akıllı bireyler tarafından sürekli yaratılan yanıtlar ağı biçimindeki bir insan dünyasının resmi vardır. Akılcılığı başarmak için, akılcılık ürünü olarak hoşlanabilecek ve saygı duyulabilecek- insan dünyasının değişen çeşitliliğini durmadan bastırmaya gerek yoktur. Her insan akılcılığına rağmen değil, akılcılığı yüzünden bireyselliğe sahiptir. Onun bireyselliği, akıl veya toplumun empoze ettiği korseyi alt eden tutkular ve teşviklerle açıklanmaz. İnsanın bireyselliğe sahip olduğunu söylemek, her birisinin kendi düşüncelerinin yapıcısı olduğunu, şahsiyeti şe-

killendirme kapasitesinde olması ve olduğu şeyden sorumlu olması demektir. Bireysellik, egoizm, inatçılık veya isyanla değil, bir kişinin şahsiyetinin bütünlüğünde sergilenir.

Bu şekilde anlaşıldığında, her kişinin bireyselliği ne diğerlerinin bireyselliğini tehdit eder ne de diğerlerinin bireyselliğiyle tehdit edilir. İnsanlar komşularını alt etmek veya boyun eğmek zorunda değildirler, onlara gülebilirler, göz ardı edebilirler veya ilgilenebilirler. Benzer biçimde, toplum ve bireysellik arasında bir çatışma olduğunu varsaymak saçma olur. Toplum, bir toplumun mensuplarının katıldığı medenî pratiklere ilişkin organın adıdır, yani, her kişinin kendi bireyselliğini biçimlendirme sırasında yaklaşımdan kaçamayacağı malzemelerin bir koleksiyonudur. Toplum bu yüzden, bireyselliğin düşmanından çok beşiğidir.

Eğitim disiplini de bireyselliği tehdit etmez. Klasik bireycilerin inanma eğiliminde olduğu gibi, toplumun amaçladığı düzene uyması için insanları koşullandırarak bireyselliği bastırmada toplumun silahlarından birisi değildir. Eğitim, kendine verilen yorum ve yanıtların çeşitliliğine dair bireyin farkındalığını iyileştirmek amaçlı bir ateşlemedir. Bir tehdit olarak görme şöyle dursun, eğitim disiplini, bireyselliği geliştirmede zorunludur.

Ancak muhafazakâr bireycilik, bizi düzen ve bireysellik arasındaki çatışmadan kurtarırsa başka tür bir yargılamaya maruz bırakır. Gerçeğin yalnızca bir şekilde başarılacağı ve yalnızca bir şekil alabileceği kaos ve sistematik birlik arasında bölünmüş bir dünyanın güzel basitliğini kaybederiz. İnsanların yalnızca bazılarının daha az akıllı ve diğerlerinden iyi olması değil aynı zamanda rasyonel olarak, daima algıladıkları şeyin farklı yönlerine dikkat edebildikleri veya vurgulayabildikleri veya farklı amaçlar izleyebilmeleri nedeniyle insanların birçok nedenden aynı fikirde olmaya bileceğini kabul etmeye mecburuz. Kısacası, bir ortak kabul, evrensel gerçekle birliği başarma hayalinden vazgeçmek zorundayız.

Gerçek bütünü inkâr eden birisini şüpheli olarak adlandırmak olağandır. Şüpheli terimini doğru ve yanlış arasında bir ayrım veya bir gerçek olduğunu inkâr eden kişi olarak alırsak, Muhafazakâr bir bireyci şüpheli değildir. Bunu, metafizik şüpheli olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Birisinin bunların doğada veya bilimsel yöntemde bulunabileceğine inanması gibi, kuşkucu da insanın evrenin yasalarına veya başka bir kesinlik kaynağına erişebileceğini inkâr eder. İnsan düşüncesinin tümünün, irdeleyebileceği ancak yok edemeyeceği bir gizemle çevrili olduğunu ka-

bul eder. Ancak onun şüpheciliği, derin olmasına rağmen, sadece en soyut seviyede işlediği zaman, büyük ölçüde sınırlıdır.

Bilgiden çok inanç veya iman olarak anlaşılırsa, metafizik şüphecilik, dinle tümüyle uyumludur. Metafizik şüphecilik için, dini inanç, Oakeshott'un ifade ettiği gibi, ne oluşum gizeminin hafifletilmesi veya giderilmesindeki teorik anlayış ne de çözüm çabasının yedeği değil ancak bir kabul modu, nazik yanıt, insan durumunun kaçınılmaz uyumsuzluklarına uzlaşma getiren, bir armağandır. Yalnız, sıklıkla yapıldığı gibi din, gnostisizmle karıştırılırsa, din metafizik şüphecilikle uyumsuz hale gelir.

İster din, bilim veya felsefe biçimini alsın, Gnostisizm, insan yaşamının amaç ve kaderini açıklayacak ve belirsizliği giderecek bilgiyi getirme iddiasındadır. Bu bilgiyi elde etme olasılığı, metafizik şüpheciliğin inkâr ettiği şeydir. Ve Hristiyanlar, bu bilgiye sahip oldukları şeklindeki gnostik görüşü inkâr olarak kınamıştır. Gerçekte, Hristiyanların Tanrısı, insanla paylaşımı anlayışa başkaldıran bir olguyla temsil edilen, anlaşılmaz bir Tanrı olduğundan, bazıları Hristiyan olarak, metafizik kuşkucu olmaya mecbur olduklarını ileri sürmüştür. Ayrıca Hristiyanların doğuştan günah doktrini, bazen, insan durumunun kaçınılmaz uyumsuzluklarına teslimiyet geliştirmek için bir yasak olarak yorumlanmıştır.

Ayrıca, bazı şeyleri doğru, haklı veya güzel diğerlerini yanlış, hatalı veya çirkin olarak kabul etmek de metafizik şüphecilikle tümüyle uyumludur. Çünkü bilimin nihai ve mutlak gerçeği vermesini inkâr ederken bilimsel gerçeğin olduğuna yine de inanabiliriz. Yalnızca metafizik kuşkululuğun, kendi belli amaç, prosedür ve gerçeği olan bilim yerine, tümüyle gerçek, şiir, tarih olan deneyimi sıralamanın çeşitli yollarından birisi olarak anlaşılması gerekir. Bazı amaçlar için bilimsel gerçeğin, tarihi geçmişin yerini alacağını ve yalnızca bilim pratiğinde deneyimli olanların bilimdeki gerçek ve yanlış konuşmaya yetkili olduğunun kabul edilmesinde ısrar edebiliriz. Metafizik şüpheciliğin ret ettiği şey, bilim dilini konuşmayı her reddin, aydınlığa karanlığın zaferini ifade etmesidir. Bunun yerine bizden, insan dünyasının bire indirilemeyen birçok dilden oluştuğunu kabul etmemizi ister. Ancak bu kabul, katiyen, bu dillerin herhangi birisinin yetkinliği ve bilgisiz kullanımı arasında seçim yapmanın önemini inkâr etmez.

Ancak bunun tümü, insan yaşamında kurulacak düzenin hem keyfi hem de esnek olduğunu ima eder. Metafizik şüphecilikle anlaşılan dünyada, insanın bildiği her emir, insan tarafından yapılmıştır ve insanın yap-

tığı şey insanın bozabileceği şeydir. Bir insan icadı için kozmik gereklilik yoksa, ondan başka her şey diğeri olabilir ve her şey sorgulanabilir. Akılcılık, insanların, çok çeşitli alternatifleri hayal etmesine izin verdiğinden, sorulabilecek sorular için doğal bir sınır yoktur. Uygarlık, onu sağlayan aynı yaratıcılıkla tahrip edilmeye hassastır ve insan yaşamını kaosa indirgeme tehlikesi, giderilemez. Bu yüzden muhafazakâr bireycinin şüpheliği, insanın maruz kaldığı her şeyin sorgulanabilmesine karşın, her şeyin sorgulanamayabileceği sonucuna varmasına yol açar.

Hemen her şeyi sorgulamaya çalışan birisinin, bir sorunun bir dili kanıksamadan tasarlanamayacağından bahisle, kendisini deliliğe veya ahmaklığa sokması kesindir. Ancak, medenî yaşamı tehlikeye atmaksızın herhangi bir yer ve zamanda neyin ne kadar sorgulanabileceği açıklıktan uzaktır. Bu basit bir formülle de çözülemez. Şu anda moda olan açık ve kapalı toplumlar arasındaki ayırım, bir açıklama sağlamaz. Her toplum düzenli bir topluluk olma nedeniyle, bir derecede ve bazı bakımlardan sorgulanmaya kapalı olmalıdır. Ve her toplum, bir insan topluluğunda, tüm değişim ve sorgulamayı yok etmek mümkün olmadığından bazı bakımlardan açık olmalıdır. Bu tür bir konuşma, neyin sorgulanıp neyin sorgulanamayabileceğini belirtme güçlüğünden kaçınır. Yönetme, hamurun üzerine kalıp basma gibi sanki daha fazla veya az güç veya enerji uygulamaya dair mekanik bir konuymuş gibi, az, fazla veya zayıf güçlü yönetim hakkında tartışma yapmak, artık anlamlı değildir.

Bu tür tartışmalar, klasik bireycinin baskı ve anarşi arasındaki ikilem şeklindeki insan yaşamının resmine aittir. Muhafazakâr bireyci, anarşinin olmayışından daha fazlasını ister. Bireyselliklerini insanlıklarının özü olarak değerlendiren insanlar, yalnızca barış içinde değil aynı zamanda müdahale korkusu ve sindirme olmaksızın bir arada yaşamak isterler. Aynı zamanda çeşitli aktiviteleri izleme ve bireyselliği geliştirme için medeniyetin sağladığı kaynakları korumak ve kullanmak isterler. Muhafazakâr bireycilerin istediği güvenlik türü, yalnızca, gelenek ve otoriteye dayalı bir düzende kurulabilir.

Kelimenin belirttiği gibi, bir gelenek, eğitim öğretimle devredilen bir uygulamadır. Bir geleneği oluşturan şey, basit formül ve diyagramlarda yakalanamayacak kıstas ve becerilerin karmaşık kümesi, bazı konuları anlama ve ele alma tarzı, işlerin nasıl yapılması gerektiğine dair bir kavramdır. Bu yüzden, ebeveyn ve çocuk, öğretmen ve öğrenci, usta ve çırakın kişisel birlikteliği, bir geleneğin iletimi için gerekli olarak düşünül-

müştür. Bir geleneğin, önceden geçmişe dair bireysel yorumlarla sürdürüldüğünden dolayı, her gelenekte sürekli değişim vardır. Ancak, yeni olan eskiyle bağlantısını sürdürdüğünden dolayı, düzen süreklilikle korunur. Sonuç olarak, geleneksel bir düzen hem istikrarlı hem de esnektir ve karakterini kaybetmeksizin bireysel değişimleri kapsayabilir.

Ancak, her şey hakkında daima farklı düşünebilen insanlar arasında çıkan zorunlu uyuşmazlıkları çözmek için daha fazla şeye ihtiyaç vardır. Klasik bireycinin değişim ve düzen arasındaki ikili yapı bakımından düşünme doğası, onun, farklılıklar geliştirilecekse, düzenin kurban edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmasına neden olur. Bu görüşü paylaşan ancak düzeni tercih edenler, farklılıkların giderilmesi gerektiği kanısına varır. Ve genellikle, şiddetsiz düzeni sağlamanın tek yolunun bir lidere tabi olmak olduğunu ileri sürerler. Bize söylenen gerçek bir lider, herkesin ilgisini bir amaç üzerine yoğunlaştırarak ulusal bütünlüğü yaratacaktır. Bu tür bir liderin düzeni sağlayacağına kuşku yoktur. Ancak, bu amaç ne olursa olsun, toplumu hipnotize edip tek bir sese dönüştüren, Pied Piper yönteminin başardığı bir düzendir. Liderliğin ürettiği düzen, bireyselliği bastırıldığından, muhafazakâr bireycinin tutkularını karşılayamaz.

Lider arayanlar uyuşmazlığı insan kötülüğüne atfederler. Ancak akıl, bir yaratıcı güç olarak anlaşılırsa, uyuşmazlıkların sadece insanların kötü olmasından değil aynı zamanda akılcı olmalarından kaynaklandığı, peşinden gelir. İnsanların çok çeşitli yanıtlar icat edebilmesinden dolayı, birlikte yaşamada ne kadar ortak şeyleri olursa olsun, paylaşılan bir pratiğe dair uyuşmaz yorumlara ulaşabilecekler veya ara sıra zıt düşeceklerdir. Herkes boyun eğmeye sürekli hazır olsa bile, boyun eğmeye ne zaman dur denilmesine karar vermenin yolu yoktur. Bu tür sorunlar, herkes için bazı sorunlara karar vermede toplumun bazı üyelerine yetki vererek, insanları koyuna çevirmeden çözülebilir. Birisinin otoritesini tanıdığımızda, kararlarını istenmez bulduğumuzda dahi, bazı özel konulardaki kararlarını kabul etme yükümlülüğünü de tanırız. Onunla aynı fikirde olmaya değil, yalnızca kararlarına uymaya kendimizi mecbur kılarız. Bu, fikir uyuşmazlığının üstesinden gelmeyi, gidermeyi veya çözmeyi amaçlamadığından, otoriteye saygıya dayalı düzen, bireyselliği bastırmaz.

Ancak, yasadan ayrı şekilde otoriteye saygıdan bahsetmek anlamsızdır, çünkü neye kimin karar verme hakkı olduğunu bilmek için, makamları, görevleri ve prosedürleri tanımlayan değişmez kurallar olmalıdır. Tutarlı bir kurallar sistemini sürdürmek için, bunlar yavaş ve seyrek olarak ya-

pımalıdır ve yasallaştırma, hüküm vermeden kesin olarak ayrı tutulmalıdır. Yasalar sabit olmazsa, bilinemez ve bilinmezse ne onaylanabilir ne de uygulanabilir. Mahkemeler ve yönetmelikler çoğaldığında, kanun koyucular idareci olduğunda ve hâkimler kanun koyucu olduğunda ve yasalar kurallar yerine emir olduğunda, hükümet yalnızca keyfi olmaz aynı zamanda başarısız olur. Ancak görevlilerinden kendi tasarruflarıyla yetkiyi kullanmaları istendiğinde, gücün nerede ve ne zaman kullanılacağı hakkındaki kararlar, mecburen hatalı olur ve sonuç despotluk gibi kargaşadır.

Otoriteye saygı kaybolduğunda, daha fazla yetki veya güç kullanmak onu geri getirmez. Güç, itaate zorlayabilir. Ancak, bir an için boyunduruk altına almasına karşın Burke'nin dediği gibi, sadece güç, yeniden boyun eğme gereksinimini gidermez ve sürekli zapt edilecek bir ulus, yönetilmez. Bir ulus yalnızca, otoriteye yaygın saygı olduğunda yönetilebilir. Güç otoriteye saygı garanti edemez, çünkü otoriteye saygı esasen -hukukun üstünlüğünün neyi ifade ettiği ve niçin değerli olduğuna dair- bir anlayıştır. Bu tür bir anlayışı teşvik etmek için, kanun yapıcılar ve uygulayıcılar ve öğreticiler, bir yasa sistemi için gerekli ayrımları ihlal etmemeye, göz ardı etmemeye veya bulanıklaştırmamaya özen göstermelidir. Yalnızca hukukun üstünlüğüne inanç yaygınsa, şiddetin sadece bastırılmasından çok gerçek barış olan bir düzeni sürdürmek ve yasa ihlallerini cezalandırmak için güç etkin şekilde kullanılabilir.

Muhafazakâr bireycinin bir hükümet yetkisini tanıma amaçları, otoriter muhalifleri veya klasik bireyci tarafından onaylananlardan çok farklıdır. Bunlar, hükümeti, ikramiye, hak talepleri veya hakların dağıtıcısı olarak veya tüccarların karşılıklı olarak pazarlık ettiği yerde pazar yeri olarak veya rakip çıkarların avukatlarının müşterileri için yapabileceklerini sergilediği yerde bir forum olarak veya kötülüğü bastırmak için beklenemedik olayların çıktığı yerde karşı konulamaz bir cephanelik olarak düşünürler. Tüm bu tür fikirler, muhafazakâr bireyci tarafından ret edilir. Bir hükümet, kendilerini eşit ve bağımsız olarak düşünen insanların toplumsal yaşamlarını korumak için uygulanan ve hangi koşulların sağlanmasına gerek olduğuna karar vermek için yetki verilen tüm toplumun bir konseyidir. Bu tür hükümet, sivil cemiyetin yöneticisidir. Ve bu hükümet kavramı, İngilizlerin kendilerini övmek için kullandığı özgürlüğün tam anlamıdır.

Bu bakımdan özgürlük, düzene değil, savaşla bağdaştırdığımız düzen türüne karşıdır. Bu durumda hükümet, toplumun tüm kaynaklarını komuta eder -askerleri askere alır, gıdayı karneyle dağıtır, işgücünü yönetir,

doktorları eğitir, hastaneleri işletir, okulları kaldırır, çocukları tahliye eder, kampları kurar, sokağa çıkma yasağı uygular, kimlik kartlarını çıkarır. Kısacası iktidarda olanlar, ülkenin yaşamını yönetirler; düşmanla savaşarak ve savaşı kazanarak, başka her şeyin emrine tabi olması amacını başarmak için nelerin yapılması gerektiğine karar verirler. Özel yaşamın zevkleri bazen yakalansa bile, herkesin zaman ve enerjisi devletin tasarrufundadır.

Nostaljiyle savaş zamanındaki yaşamı düşünenler vardır. Bunlar disiplini özler. Hükümetin savaştaki gibi barış zamanında da etkin olmasını istediklerinde, bu, hükümet tarafından emirler yağdırılmasını tercih ettiklerini, kazançlarının kendilerinden alınıp kendileri için harcanmasını, gıda, sağlık, eğitim, eğlencenin doğru dozlarda verilmesini istediklerini kasteder. Kısaca bunlar, çocuk veya malul gibi devletçe bakılmayı isterler. Bu memnuniyetler, toplum mensuplarının yaşamını organize etmediğinden dolayı, bir sivil cemiyetin yöneteni olarak hareket eden bir hükümetten sağlanamaz. Bu hükümet toplum mensuplarının kendi kaynaklarını bulup yönetebileceği ve kendi amaçlarını takip edebileceği bir düzeni sürdürür. Yönetim, mülkü yönetme veya tasarruf etmek değil, mülk edinme ve yönetiminde yolsuzluk ve güç kullanımına karşı toplum mensuplarının nasıl korunabileceğini ve mülkü neyin oluşturduğunu tanımlayan kuralları, yapmak ve uygulamaktır.

Bir yöneten olarak hükümet kavramı, devlet ve toplumsal yaşam arasındaki keskin ayrıma dayanır. Toplum mensuplarının neyin nazik ve makul olduğuna dair belli anlayışları paylaştığını, nezakette ortaklığa sahip olduğunu varsayar. Hatta dilerlerse, bir topluluğa veya manastıra veya bir orduya katılarak kendi yaşamlarını yönetmek için özgürlüğü terk edebilirler. Ancak, böyle yapıp yapmayacaklarına kendileri karar vermelidirler, seçtikleri şey, bir sivil cemiyette mevcut birçok alternatiften birisidir.

Bu, bağımsız yaşamayı istemeyen veya bağımsız yaşayamayanları desteklemek için kamu çabasının olması gerektiği şeklindeki hükümet kavramıyla da uyumludur. Ancak bu tedbirler hakkında düşünürken, bazı koşulların gözetilmesi gerekir. Hükümetin, bu desteği -bir bankacı, hayır vakfı, bir girişimci, bir hakem, sigorta ve hibeleri yöneten bir temsilci olarak hareket ederek- çeşitli biçimlerde sağlayabileceği kabul edilmelidir ve henüz keşfedilmemiş hem daha iyi hem de daha kötü için müdahale biçimlerinin olduğu hatırlanmalıdır. Benzer şekilde, özel çabaların işi farklı biçimlerde yapabileceği ve istenen birisinin keşfedilmeyi beklediği de kabul edilmelidir. Alternatiflerimizi keşfetmemiz ve hiçbirisinin zorunlu ola-

rak doğru olmadığına kanıtlanabilmesi, bir yaratıcı yeti olarak akılcılığı anlamanın çıkarımlarından birisidir. Bu, ılımlığı övdüklerinde ve doktrinci politikalara karşı çıktıklarında muhafazakârların kast ettiği şeydir. Bunlar, bize açık seçimlerin hediye edilmediğini veya sonsuza kadar sabit olmadığını ve bir sorun ortaya çıktığında, çeşitli yanıtları irdelemek için hayal gücümüzü kullanmamız gerektiğini karışık bir biçimde söylerler.

Bununla birlikte, şayet hükümet yönetici olacaksa, özel çabalar yoluyla belli bir amacı başarma yönünde güçlü bir varsayım vardır. Hükümeti yöneticiye döndürme ve böylece kötülüğü ikiye çıkarma (bir yöneten olarak hükümetin etkinliğini azaltarak ve sorumlu tutması veya etkinleştirilmesi zor ve tehlikeli derecede güçlü bir yönetici atayarak) tehlikesinden kaçınmak için böyle yapılması zorunludur. Yine de hükümetin müdahalede bulunması gerektiğine karar verirse, yönetsel girişimler, bir yönetene uygun faaliyetlerden açık şekilde ayrılmalı ve ayrı tutulmalıdır. Bu düşüncelerin sonuçları ne olursa olsun, yanıtlanacak soru hiçbir zaman – özgürlüğü mü yoksa düzeni mi seçmeliyiz olmamalı- ancak “ şu anki koşullarda özgür bir insan olarak yaşayabilmek için düzen şeklini nasıl ayarlayabiliriz” olmalıdır.

Bu tür düşüncelerde, tümüyle tatmin edici ve tartışmasız bir yanıtın ulaşmanın yolu yoktur. Her medenî toplum, atalarından toplumsal yaşamı yürütecek pratik, kural ve prosedürleri miras alır. Ve barbarlar gibi yaşamak istemiyorsak, bunları denize atmamalıyız, ancak kendimizi bulduğumuz koşullarda hangi düzeltmelerin istendiğini belirlemek için çaba göstermeliyiz. Hangi kuralların en istenilir olduğuna, soyut olarak veya tüm zamanlar için karar verilemez. Sadece –içerik, biçim ve sayı olarak kuralların, bir sivil cemiyetin karakterini sürdüreceği ve bunu, iktidardakilerin istenir düşündüğü şeyi yapması için herkesi zorlayacak bir kuruma dönüştürmeyecek kadar olması gerektiği söylenebilir.

Bu şekilde kuralları anlamanın bazı çıkarımlarından söz edebiliriz. Kuralların amacı, hayvanlara zulmetmek, anlaşmazlıkları gidermek, insanlara yaşamda bir amaç sağlamak veya ulusal bütünlüğü yaratmak değil, kargaşasız seçtikleri yaşamlarını sürmeleri için bireylere olanak tanımadır. Adil bir hükümetin testi, bunları sağlayıp sağlamadığı, bazı ihtiyaçları veya istekleri karşılayıp karşılamadığı, refah veya eğitimi iyileştirip iyileştirmede değil, yönetim tarzının toplumun tüm üyelerinin şahsiyetine saygı gösterip göstermediği ve onları, bu saygıyı göstermeyenlerin sindirmesine karşı teminat altına alıp almadığıdır. Ancak, bu noktada tam is-

tenen şey ya da vatandaşları bir kurumun enstrümanları veya parçalarına indirgeyen kurallar ve sivil cemiyete uygun kurallar arasındaki zor ayrımın nasıl yapılacağı, sabit bir yanıtı olmayan ve fikir ayrılığının zorunlu olduğu bir konudur. Bir sivil cemiyet fikri, sadece, bir teklif hakkında sorulacak soruları belirtir.

Kuralları yapan ve uygulayanların bunu önceden tanımlanan prosedürlere göre yapması ve bu prosedürlere uymada yönetilenlere karşı sorumlu tutulmaları, hiç kimsenin doğru olanı bilme veya yapmadan emin olamayacağı inancının neticesidir. Demokratik hükümetten yasaya göre sorumlu hükümet kastediliyorsa, bu durumda muhafazakâr bireyci, bir demokrattır. Ancak, bu sorumluluğu sağlamanın birçok farklı yolu vardır ve koşullara bağlıdır. Yasaya göre sorumlu hükümet taahhüdü, bu tür hükümeti güvenceye almak için onu evrensel düzen taahhüdüne taşımaz. Ancak, bu taahhüt, kalabalıkları manipüle eden demogogların katılımcı demokrasi gibi sorumlu hükümet prosedürlerini, gerçekte otokratik hükümet olan sahte taklitleriyle karıştırmasıyla, sorumlu hükümeti gülünç duruma düşürmesine olanak tanımaz.

Bir sivil cemiyete uygun türde eşitlikle, sivil cemiyetle ilgisiz ve ters diğer türler arasında ayırım yapmak da gereklidir. Bir sivil cemiyete mensupluk, diğer türde cemiyetlerle uyumun yanında bunu gerektirirken, kendi medenî ilişkilerinde insanların eşitliği, öğretmen ve öğrenci, hakem ve oyuncular, papaz ve kilise cemaati, ustabaşı ve işçiler gibi diğer ilişkilerdeki eşitsizliklerle uyumludur. Daha iyisini bilenlere saygı göstermek veya farklı görevlerdeki nitelik ve yetenek farklılıklarını tanıma ve birisinin bireyselliğine değer verme arasında çatışma yoktur. Aksine, daha medenî insanlar, bireyselliklerini daha fazla takdir ettikçe, bilmediklerini kabule ve bilenlere saygı göstermeye daha hazır olacaktır. Birisinin diğerlerinden daha iyisini bildiğini kabul etmek, aşağılığın değil eğitilmiş olmanın bir işaretidir. Saygı olmaksızın, kültürün kalitesi sağlanamaz.

Ancak saygı, bir hükümetin otoritesine saygıyla karıştırılmamalıdır, böyle yapmak her ikisini de tahrip edebilir. Saygının istenilmesi, hükümeti ahlâk yöneticisine çevirmeyi haklı göstermez. Saygının evde ve okulda öğrenilmesi gerekir. Toplumsal yaşam, yönetme dışında pratikleri de içerdiğinden, hükümeti yönetmeyle sınırlandırma, saygıyı öğrenme olasılığını tehlikeye sokmaz. Aksine, yönetme için her şeyi bir araca indirgeyerek toplumun kültürünü yozlaştırma tehlikesini önler ve teşvik edici daha sınırsız değişken kaynaklar ve fırsatları içeren sanatlar gibi faaliyetlerle il-

gilenenlere izin verir. Bu durumda diğerlerinde olduğu gibi, muhafazakâr bireyci, devlete bilge bir muhafız sıfatını vermeyi ret eder.

İlham arayan birisi bunu muhafazakâr bireycilikte bulmayacaktır. Büyük kusuru, donukluğudur. Büyük kriz veya uğraşlara mahkûm olmakla kendimizi övemeyiz ya da mükemmele giderek daha yakınlaştığımızı umamayız. Evrenin şifresini keşfetmeyi bekleyemeyiz. Genlerimizi sorumlu göstererek, yaptığımız şeyin sorumluluğundan kaçamayız. Ne Tanrı ne de saat mekanizmasının parçası olmanın banallğine kendimizi alıştırmamalıyız ve isyankâr ya da aziz olma kozmik yükümlüğü olmadan yaşam sürmeliyiz. Bunun karşılığı, sessiz bir bağımsızlığın keyfini çıkarmadan utanç duymamızın gerekmemesidir. ∇

